

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם — 50 נקודות

פרק שני: נושאים בין-ז'אנריים — 50 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

בפרק הראשון שתי קבוצות של שאלות.

ענה על שאלה אחת מן הקבוצה הראשונה (26 נקודות),

ועל שתי שאלות מן הקבוצה השנייה (לכל שאלה — 12 נקודות).

(סה"כ — 50 נקודות)

בפרק השני ענה על שאלה אחת (50 נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה בשתי היחידות הראשונות, ביחידה השלישית וביחידות הרביעית והחמישית.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(3) בתשובות בשאלון זה אין להדגים באמצעות יצירה שנלמדה

בשתי היחידות הראשונות וביחידה השלישית.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם

(50 נקודות)

בפרק זה שתי קבוצות של יצירות. ענה על השאלות בכל קבוצה לפי ההוראות.

קבוצה ראשונה

ענה על אחת מן השאלות 1-10 (26 נקודות).

נובלה

1. "מיכאל קולהאס" / פון־קלייסט

תאר והדגם את המעבר הקיצוני בדמותו של מיכאל קולהאס מקוטב אחד לאחר. הסבר מה לדעתך אפשר ללמוד ממעבר זה על טבע האדם ועל המוסר האנושי.

2. "האף" / גוגול

גבריות ומעמד חברתי – הסבר כיצד שתי סוגיות אלה מעוצבות בנובלה. בתשובתך הבא מן הנובלה שתי דוגמאות המבטאות את הקשר בין סוגיות אלה.

3. "מותו של איוון איליץ'" / טולסטוי

יש הטוענים שסיפורו של איוון איליץ' הוא סיפור על חטא ועונש. הסבר והדגם טענה זו. האם, לפי המסופר בנובלה, יש אפשרות לכפר על החטא? נמק והדגם את דבריך.

4. "הגלגול" / קפקא

תאר והסבר את התהליך שעובר גריגור סמסא בנובלה. במה תהליך זה שונה מן התהליך שעוברת גרטה אחותו? הסבר והדגם את דבריך.

מחזה

5. "חלום ליל קיץ" / שקספיר

תאר את דמותו של פוק, והסבר את תרומתו להנעת העלילה הקומית ולהצגת האהבה הרומנטית בקומדיה. הדגם את דבריך.

6. "מהומה רבה על לא דבר" / שקספיר

התמורות ביחס של קלאודיו להרו לאורך הקומדיה חושפים צדדים שליליים בקשרי האהבה. הסבר והדגם קביעה זו.

7. "כטוב בעיניכם" / שקספיר

העלילה הקומית מתאפיינת בשינויים מהירים וקיצוניים בקשרי האהבה בין הדמויות. שינויים אלה גורמים לסיבוך העלילה ולהתרתה. דון בקביעה זו. בסס את דבריך על שניים מזוגות האוהבים בקומדיה.

8. "מחכים לגודו" / בקט

לפניך דר-שיח בין אסטראגון לבין ולאדימיר. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.
אסטראגון: [...] בוא בלך.
ולאדימיר: אי-אפשר.
אסטראגון: למה?
ולאדימיר: מחכים לגודו.
אסטראגון: נכון. אתה בטוח שזה כאן?
ולאדימיר: מה?
אסטראגון: שצריך לחכות.
ולאדימיר: הוא אמר על יד העץ. אתה רואה עצים אחרים?
אפשר לומר שקטע זה מאפיין את עלילת המחזה כולו ואת הדיאלוגים שבו. הסבר והדגם טענה זו.

9. "הכיסאות" / יונסקו

לפניך שני קטעים 1-2 מן הדו־שיח שמתנהל בין הקשיש לקשישה.

קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

קטע 1 הקשיש: השתנו פני הדברים.

הקשישה: ומדוע, לדעתך?

הקשיש: אני לא יודע, סמיראמיס, מותק שלי... אולי מפני שככל שחולף הזמן, שוקעים

עוד ועוד. זה בגלל כדור הארץ שמסתובב, מסתובב, מסתובב, מסתובב...

[...]

קטע 2 הקשישה: ספר לי את הסיפור, אתה יודע, את הסיפור: כי אז שיחקנו...

הקשיש: שוב? ... נמאס לי... כי אז, שיחקנו? שוב את זה... את תמיד מבקשת אותו דבר!...

"כי אז, שיחקנו..." אבל זה חד־גוני... מאז שבעים וחמש שנות נישואינו, מדי ערב, ממש

ערב ערב את מאיצה בי לספר אותו סיפור, לחקות אותם אנשים, אותם חודשים... תמיד אותו

דבר... הבה נדבר על משהו אחר.

הקשישה: חמודי, אני לא בוחלת בהם... הם החיים שלי, הם מלהיבים אותי.

הסבר והדגם כיצד סוגיית הזמן מוצגת בדיאלוגים שלעיל ובמחזה בכללו.

10. "אימא קוראז' וילדיה" / ברכט

לאחר המפגש של הרב־סמל עם אימא קוראז' הוא אומר:

רוצה לחיות על מלחמה?

אז שתתן לה גם דבר־מה.

הסבר והדגם כיצד דברים אלה באים לידי ביטוי בעלילת המחזה.

מהי לדעתך העמדה המשתמעת מן המחזה כלפי המלחמה? נמק והדגם את דבריך.

קבוצה שנייה (24 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 11-18 (לכל שאלה – 12 נקודות).

11. "אודיסיאה" / הומרוס

לפי פרק 23, בגדים ומראה חיצוני עלולים להטעות, אך לא כך הזיכרונות. הסבר והדגם כיצד רעיון זה בא לידי ביטוי בפרק זה. בתשובתך הסבר את התרומה של רעיון זה לבניית המשמעות של המפגש המתואר בפרק.

12. "דון קיחוטה" / סרוונטס

לפניך דברים שדון קיחוטה אומר בפרק ח. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם. הו, גבירת נשמת, דולסיניאה, פרח היופי, סעדי את אבירך שנקלע למסה קשה זו כדי להפיס את טוב לִפְךָ כי רבו!

דברים אלה מבטאים את תפיסת המציאות של דון קיחוטה. הסבר כיצד, והבא מן הפרקים שלמדת דוגמה נוספת לתפיסת מציאות מעין זו.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פרדה / אלוה לסקר־שילר

תרגום: יהודה עמיחי

אַף לְעוֹלָם לֹא בָאתָ עִם עָרֵב –
יִשְׁבְּתִי בְּאַדְרַת כּוֹכָבִים.

..... אִם דָּפְקוּ עַל בֵּיתִי
זֶה הִיָּה לְבִי שְׁלִי.

הוא תְּלוּי עֶכְשׁוֹ עַל כָּל מְזוּזָה,
גַּם עַל דִּלְתָּהּ.

שׁוֹשְׁנֹת אֵשׁ דּוֹעֶכֶת בֵּין שְׂרָכִים
בְּחוּם הָזֶר.

צְבָעָתִי אֶת הַשָּׁמַיִם פֶּטָל
בְּדָם לְבִי.

אַף לְעוֹלָם לֹא בָאתָ עִם עָרֵב –
..... עֲמַדְתִּי בְּנֻעֲלִים זֶהְבוֹת.

השיר בנוי מסדרה של ניגודים: מציאות מול פנטזיה, ציפייה מול אכזבה, עוצמה מול חולשה.
בחר בשניים מן הניגודים האלה, תאר את הופעתם בשיר, והסבר את תרומתם לבניית משמעותו.
הדגם את דבריך.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ראשית הידידות / אדוניס (עלי אחמד סעיד אסבר)

תרגום: שמואל רגולנט

בְּשָׁנֵת אֶלְפִים

אֲנִי מִתְכַּנֵּן עֲכָשׁוֹ, כְּלוּמֵר מְחַר אוֹ מְחַרְתִּים,

אֲזַמִּינֵךְ לְהִסָּב עִמִּי

תִּהְיֶה הַשְּׁמֶשׁ, יִהְיוּ הַמַּיִם, יִהְיֶה הָעֵשֶׁב כְּאוֹרֶחַ

נִהְיֶה חֲלוּקִים בְּדַעוֹתֵינוּ: אֵלֹהִים הֵם חֲזִיוֹנוֹתֵינוּ הַסּוֹעְרִים יוֹתֵר

אֵלֹהִים הֵם צָעֲדֵינוּ הָרְחוּקִים יוֹתֵר –

נִתְפָּיֵס תַּחַת שְׁמֵי הַשִּׁירָה,

נִכְרִיז עַל מַמְלַכֶּת שְׁנֵי הַנָּצִים –

וְעַל אֲחוּדָם נֶשֶׁל שְׁנֵי הַנָּצִים הָאֵלֶּה.

השיר מציג תמונה אידילית. תאר אותה.

הסבר את השקפת העולם שהדובר מבטא באמצעות תמונה זו.

15. קרא את הסונט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

סונט 130 / ויליאם שקספיר

תרגום: שמעון זנדבנק

עֵינַי גְּבַרְתִּי לֹא שָׁמַשׁ לֹא וְלֹא;

שְׁנֵי – אָדָם הוּא פִּי־שֹׁבֶעָה מִפִּיהָ;

אִם שְׁלֵג צַח – שְׂדֵה שְׁחוּם כָּלוּ,

שָׁעַר אִם פֶּה הוּא – אֲזֹרֶאשָׁה כְּפִיתָ.

רְאִיתִי שׁוֹשְׁנֵי־שְׁנֵי בֵּין חוֹת,

אֶךְ עַל לְחִיָּה אֵיפֹה שׁוֹשֵׁן כְּזֶה?

וְיֵשׁ בְּשָׂמִים שׁוֹפְעִים יוֹתֵר נִיחּוֹחַ

מִרִּיחַ הַבֶּל־פִּיהָ, כְּמִדְמָה.

קוֹלָהּ אֲנִי אוֹהֵב, אֶךְ זֹאת לְדַעַת:

יֵשׁ מְגִינּוֹת יוֹתֵר מְרוֹמְמוֹת –

כֵּן, לֹא רְאִיתִי עוֹד אֵלֶּה פּוֹסַעַת:

גְּבַרְתִּי, אוֹדָה, רִגְלָהּ עַל אֲדָמוֹת.

וְעַם כָּל זֶה יִקְרָה לִּי עַד אִין חֶקֶר

מִכָּל אִשָּׁה שְׁנִמְשָׁלָה לְשִׁקָּר.

הצג את אידאל היופי המשתמע מן הסונט, והסבר את יחס הדובר כלפי אידאל זה.

כיצד יחס זה מעוצב? הסבר והדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

שִׁיר לִילָה שֶׁל נֹדֵד / וולפגנג גיתה

תרגום: אמיר אור ואריאל הירשפלד

מֵעַל הַפְּסָגוֹת
מְנוּחָה.
בְּכָל צְמֵרוֹת
חֹשׁ הַנֶּגֶד
אֶף לֹא רַחֵשׁ רוּחַ.
בִּיַּעַר הַצִּפְרִים שׁוֹתֵקוֹת.
רַק רִגַּע חִבָּה עוֹד,
גַּם אֶתָּה תִּנּוּחַ.

תאר את התמונה בשיר, והסבר כיצד היא מעוצבת.
הסבר את המשמעות של תמונה זו בעולמו של האדם.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

יֵרַח מְלֵא וּפְרִידָה הַקֶּטֶנָּה / טד יוז

תרגום: שמעון זנדבנק

עָרַב קֶטָן קָרִיר שְׁנֹצֵטֶמֶק לְנִבְיַחַת כָּלֵב
וְקִשְׁקִישׁ דְּלִי –
וְאֵת מִקְשִׁיבָה.
קוֹר עֶקְבִּישׁ, דְּרוֹךְ לְנִגְיַעַת חֶטֶל.
דְּלִי מוֹרֵם, דּוּמָם וּמְלֵא עַד שְׁפָתוֹ – רָאִי
שִׁפְתָּה כּוֹכֵב רֹאשׁוֹן לְרַעַד.
פְּרוֹת הוֹלְכוֹת הַבֵּיתָה שָׁם בְּשִׁבִּיל, קוֹשְׁרוֹת
לְגִדְרוֹת זָרִים חֲמִים
שֶׁל הַבִּלְפָּה,
נֶהַר אֶפֶל שֶׁל דָּם, הֶרְבֵּה גּוֹשִׁים שֶׁל סֶלַע
נוֹשָׂאִים זְהִיר־זְהִיר חֵלֶב שֶׁלֹּא נִשְׁפָּךְ.
"יֵרַח!", אֵת קוֹרֵאת פֶּתָאם, "יֵרַח! יֵרַח!"
הַיֵּרֶחַ נִסּוּג מֵעֵט כְּאֶמֶן צוֹפֶה גִּדְהֶם בִּיצִירָה
הַמַּצְבִּיעָה עָלָיו גִּדְהֶמֶת.

פֶּרֶשׁ את שלוש השורות האחרונות בשיר, והסבר את הקשר ביניהן ובין התיאורים המובאים

בבתי השיר שלפניהן.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בְּלָדָה / יעקב גלאטשטיין

תרגום: בנימין הרשב

תִּירוּ בִי, תְּבָרִים,
בְּשֵׁתִי רְגְלֵי אֲשֶׁר בָּרַחוּ,
אֶף אֶל תִּירוּ בְּרֹאשׁ,
הַמְהַרְהָר עַל סְנוּנִיּוֹת בָּקָן.
כֶּךְ הַתְּחַנֵּן,
כְּשֶׁהוֹצִיאוּהוּ עִם שָׁמֶר
לְכָכֶר הַגְּדוֹלָה.
הוּא לֹא בָכָה, הוּא רָק צָבֹט בְּשַׁעְרוֹת זָקֵנוּ.
חוֹסֵן – הַתְּחַנֵּן – רַחֲמוּ
עַל רֹאשׁ שֶׁל בֶּן-אָדָם.
אֲבָל עֲשָׂרִים רוֹבִים כְּבִמְטָח אֶחָד
פָּצְחוּ לוֹ אֶת הָרֹאשׁ שֶׁהִתְעַנָּה
לְתַפֵּס מוֹבֵן שֶׁל הַמֶּלֶךְ –
עָרִיק.
וְאֲנִי שֶׁהֵיטִי אֶחָד מֵעֲשָׂרִים הָרוֹבִים
תְּעִיטִי אֲרָכוֹת, עַד שֶׁמְצָאֲתִי אֶת הַקֵּן.
לְטַפְּתִי שֶׁלִּשָּׁה רֹאשִׁים קִטְנִים
וּבְגָרוֹנֵי הַחֲזָקָתִי כְּשִׁבּוּיִים
אֶת דְּמַעוֹתַי.
אֲשֶׁה שֶׁתִּקְנִית וּגְבוּהָהּ, עִם תְּזֵה מוֹרֶם,
חִכְתָּה לְמַלִּים שְׁלִי.
אוֹי, הָאֵם יִכְלָתִי לְסַפֵּר לָהּ,
וְאִיךָ עֲצָמִי יִכְלָתִי לְהַצְדִּיק,
אֲפֹלוּ אִם הָאִישׁ הָיָה
עָרִיק.

הבלדה היא סוגה ספרותית, ויש לה מאפיינים משלה: עלילה, סוף טרגי, דיאלוג, פערי מידע, אווירה של אימה ודרמטיזציה.

בחר בשניים ממאפיינים אלה והרְאָה כיצד כל אחד מהם בא לידי ביטוי בשיר. הסבר את התרומה של המאפיינים שבחרת לבניית המשמעות של השיר.

שים לב: אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

פרק שני: נושאים בין-אנריים (50 נקודות)

ענה על שאלה אחת בנושא שלמדת.

להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 19-20.

19. יצירות רבות בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות" עוסקות בקבוצות או ביחידים

הנמצאים בשוליים של ההווה והעשייה בישראל.

תאר כיצד שוליות זו באה לידי ביטוי ביצירות שלמדת. האם מובלעת בהן מחאה או ביקורת על

"המיקום השולי"? האם מיקום זה מאפשר לדמויות לעצב לעצמן קול ושפה משלהן?

הסבר והדגם את דבריך.

ענה על פי:

* רומאן או שני סיפורים קצרים

* ושיר או סרט קולנוע

20. תאר מערכות יחסים ביצירות שלמדת בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות".

האם מערכות היחסים שתיארת מבוססות על שותפות וסובלנות או על זרות וניכור (או על

שילוב של כל אלה)?

האם במהלך העלילה חל שינוי במערכות היחסים האלה? הסבר והדגם את דבריך.

ענה על פי:

* רומאן או מחזה

* וסיפור קצר או סרט קולנוע

ספרות בעקבות השואה

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 21-22.

21. תאר את קשרי המשפחה או את קשרי החברות ביצירות שלמדת במסגרת הנושא

"ספרות בעקבות השואה".

הסבר כיצד קשרים אלה משפיעים על ההתמודדות של הדמויות המרכזיות עם מאורעות השואה.

ענה על פי:

רומאן **או** הנובלה "מומיק"

ושיר **או** סרט קולנוע **או** קטע עדות

22. כשהאדם כותב על השואה, הוא לא כותב את המילים, הוא נלחם במילים. כי אין מילים לתאר את

שהקרבנות הרגישו כאשר המוות היה הנורמה, והחיים היו נס. (אלי ויזל)

הסבר והדגם את האמצעים הרטוריים (למשל איפוק, זעקה, הזרה, אירוניה, מילות צופן, סמלים)

שבאמצעותם סופרים ומשוררים, שאת יצירותיהם למדת במסגרת נושא זה, מתמודדים עם

הקושי שאלי ויזל מתאר.

ענה על פי:

* שני סיפורים קצרים **או** רומאן **או** הנובלה "מומיק"

* ושיר

התבגרות בראי הספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 23-24.

- 23.** בתהליך ההתבגרות המתבגר עומד לפני שאלות קיומיות: זהותו והמשמעות של חייו. הסבר כיצד שאלות אלה באות לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא "התבגרות בראי הספרות". האם, לפי הסיום של יצירות שלמדת בנושא זה, יש מענה על שאלות אלה? נמק והדגם את דבריך.
ענה על פי:
* רומאן **או** נובלה
* וסיפור קצר **או** סרט קולנוע

- 24.** כיצד דמויות חונכות (הורים, אחים בוגרים, מורים) מעוצבות ביצירות שלמדת בנושא "התבגרות בראי הספרות"? הסבר והדגם את דבריך.
בתשובתך תאר את השפעתן של דמויות אלה על המתבגרים.
ענה על פי:
* רומאן **או** נובלה
* וסיפור קצר **או** סרט קולנוע

בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 25-26.

25. תאר והסבר את הזיקה בין האמנות למציאות, כפי שהיא באה לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא

"בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות".

(דוגמאות לסוגיות ארספואטיות: האמנות — כלי ביטוי של המציאות, האמנות מעצימה

תופעות במציאות, האמנות מסייעת לברוח מן המציאות ומפצה עליה)

ענה על פי:

* "הברכה" מאת חיים נחמן ביאליק **או שני** שירים מאת נתן אלתרמן **או** סיפור קצר

* מחזה **או** סיפור מן המיתולוגיה **או** סרט קולנוע

26. ההתמסרות המוחלטת של האמן לאמנותו מסבה לו תחושה של הישג, אך היא גם כרוכה

בקשיים, ולעתים היא תובעת מן האמן ו/או מן הקרובים לו קרבנות גדולים.

הסבר והדגם כיצד מורכבות זו באה לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא

"בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות".

ענה על פי:

* מחזה **או שני** סיפורים קצרים

* ושיר **או** סרט קולנוע **או** סיפור מן המיתולוגיה

לא הכול ראליסטי

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 27-28.

27. דמויות ביצירות לא ראליסטיות שלמדת בנושא "לא הכול ראליסטי" חוות תחושה של חרדה

מפני הבלתי ידוע או הבלתי נשלט, הפורצים אל תוך חייהן ומשבשים אותם.

הסבר מה מעורר תחושות כאלה, ותאר את דרכי עיצובן ביצירות שלמדת.

האם, לפי המסופר בסיום של כל אחת מן היצירות, גברו תחושות אלה או נרגעו? נמק והדגם

את דבריך.

ענה על פי:

* שני סיפורים קצרים

* ומחזה או נובלה או סרט קולנוע

28. ביצירות רבות בנושא "לא הכול ראליסטי" מיטשטשים הגבולות בין החי ובין המת,

בין סיוט והזיה ובין המציאות, בין האנושי ובין החייתי, ועוד.

במה מתבטא טשטוש הגבולות ביצירות שלמדת בנושא זה? הסבר והדגם את דבריך.

מה אפשר ללמוד מטשטוש זה על הטבע האנושי? הסבר את דבריך.

ענה על פי:

* שני סיפורים קצרים

* ונובלה או מחזה או סרט קולנוע

נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 29-30.

29. אקטיביות מול פסיביות, חירות מול שעבוד, השמעת קול מול שתיקה ומרחב ציבורי מול מרחב פרטי

הם קטבים שבאמצעותם אפשר לבחון את היחסים בין המינים.

הסבר והדגם כיצד שניים מן הקטבים שנמנו לעיל באים לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא

"נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות".

ענה על פי:

* נובלה מאת עגנון ("שבועת אמונים" או "גבעת החול" או "בדמי ימיה")

* וסיפור קצר או מחזה או שני מדרשים

30. תאר יחסים בין בני משפחה (הורים וילדים, בני זוג) ביצירות שלמדת בנושא "נשיות וגבריות:

ייצוגי מגדר בספרות", והסבר את התרומה של היחסים שתיארת לעיצוב הזהות המגדרית של

דמויות מרכזיות בכל אחת מן היצירות.

ענה על פי:

* שני סיפורים קצרים או מחזה

* ושני מדרשים או סרט קולנוע

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך